

KATASZTRÓFAVÉDELMI KOORDINÁCIÓS TÁRCAKÖZI BIZOTTSÁG

ORSZÁGOS NUKLEÁRISBALESET-ELHÁRÍTÁSI INTÉZKEDÉSI TERV

4. fejezetéhez kapcsolódó

OBEIT 4.1. útmutató

**Az ONER szervek készenléttel kapcsolatos tervező
munkája**

Verzió száma:

2.

2014. március

Az Országos Nukleárisbaleset-elhárítási Intézkedési Tervhez kapcsolódó műszaki-tudományos dokumentum kidolgozásában a Felsőszintű Munkacsoport munkatársai működtek közre

Kiadta: Fichtinger Gyula, az OAH főigazgatója,
Budapest, 2014. március 10.

Felelős szerkesztő: Macsuga Géza
A kiadvány beszerezhető:
Országos Atomenergia Hivatal
1036 Budapest, Fényes Adolf utca 4.
1539 Budapest, Pf. 676
Telefon: 436-4910
Telefax: 436-4843

ELŐSZÓ

A nukleárisbaleset-elhárítás szabályozási rendszerének hierarchiája a következő:

1. A legfelső szintet a *törvények* képviselik, így legfontosabbként a katasztrófavédelemről, az atomenergiáról, a honvédelemről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről szóló törvények.
2. A következő szintet a törvények végrehajtására kiadott *kormány- és miniszteri rendeletek* alkotják. Ezek közül a legjelentősebbek a katasztrófavédelemről szóló törvény végrehajtásáról, az Országos Nukleárisbaleset-elhárítási Rendszerről, a nukleáris és radiológiai veszélyhelyzet esetén végzett lakossági tájékoztatás rendjéről, az országos sugárzási helyzet és a radioaktív anyagkoncentrációk ellenőrzéséről szóló kormányrendeletek, valamint az atomenergiáról szóló törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtására, az egészségügyért felelős miniszter által kiadott rendelet.
3. A jogi szabályozás mellett elengedhetetlen a nukleárisbaleset-elhárítási tevékenység műszaki szabályozása. A *műszaki szabályozás* rendszerében a legmagasabb szinten az *Országos Nukleárisbaleset-elhárítási Intézkedési Terv* helyezkedik el, amelyet a Katasztrófavédelmi Koordinációs Tárcaközi Bizottság elnöke hagy jóvá. Ehhez igazodnak és kapcsolódnak a *szervezeti Nukleárisbaleset-elhárítási Intézkedési Tervek*, melyeket a központi, ágazati, területi és helyi szervek felelős vezetői hagynak jóvá és rendelkeznek el alkalmazni illetékességi területükön. A műszaki szabályozás a jogszabályi előírások betartásával készül és figyelembe veszi a nemzetközi ajánlásokat, valamint a hazai jó gyakorlatot.
4. A jogi és a műszaki szabályozásban meghatározott követelmények és feladatok teljesítésére ajánlott módszereket és eljárásokat a szabályozás következő szintje, az Országos Nukleárisbaleset-elhárítási Intézkedési Tervhez kapcsolódó *műszaki-tudományos dokumentumok* tartalmazzák. A Katasztrófavédelmi Koordinációs Tárcaközi Bizottság felhatalmazása alapján a műszaki-tudományos dokumentumokat az Országos Atomenergia Hivatal főigazgatója adja ki. E szabályozási szint legfontosabb célja, hogy útmutatást adjon az Országos Nukleárisbaleset-elhárítási Rendszerben közreműködő szervek számára az előírányzott feladatok végrehajtásában és a tevékenységek elvégzéséhez a nemzetközi ajánlások, a nukleárisbaleset-elhárítási gyakorlatok értékelése és a jó tapasztalatok figyelembevételével egységes szempontrendszert biztosítson. Ezért az útmutatókban foglalt megfontolások minél teljesebb követése az Országos Nukleárisbaleset-elhárítási Rendszerben közreműködő valamennyi szerv számára ajánlott.
5. A felsorolt szabályozásokat kiegészítik az Országos Nukleárisbaleset-elhárítási Rendszerben közreműködő szervek, szervezetek belső szabályozási dokumentumai, amelyeket a minőségirányítási rendszerükkel összhangban készítenek és tartanak karban.
6. A jogi és a műszaki szabályozás változásait követve, valamint a felhalmozódott tapasztalatok alapján az útmutatók felülvizsgálata időről időre megtörténik. Az útmutatók alkalmazása előtt mindig győződjön meg arról, hogy a legújabb, érvényes kiadást használja-e! Az érvényes útmutatók az Országos Atomenergia Hivatal honlapjáról (www.haea.gov.hu) tölthetők le.

TARTALOMJEGYZÉK

1. Az útmutató tárgya és célja.....	7
2. Az útmutató érvényessége	7
3. Vonatkozó jogszabályok és ajánlások	7
4. Meghatározások, rövidítések.....	7
5. Az útmutató általános szempontrendszere	7
6. Az ONER-szervek készenléti rendszere	8
6.1. A készenléti rendszer kialakításának célja	8
6.2. A készenléti rendszerrel szemben támasztott követelmények	8
6.3. A készenlét elvei.....	9
6.4. A normál időszakos és készenléti működés készenléti aspektusai	10
6.5. A készenléti fokozatok tartalma a veszélyhelyzeti működés során	11
6.6. A készenlét emelésére vonatkozó belső szabályok	12
6.7. Az ONER-szervek besorolása.....	13
1. melléklet: A feladatok megkezdéséhez szükséges időkövetelmények.....	14
2. melléklet: A készenléti fokozat emelésével járó rendszabályok tartalma	16

1. AZ ÚTMUTATÓ TÁRGYA ÉS CÉLJA

Az útmutató ismerteti a készenlétbe helyezés elveit és módszereit, ajánlásokat fogalmaz meg az Országos Nukleárisbaleset-elhárítási Rendszerben (a továbbiakban: ONER) részt vevő szervek részére a normál munkarendtől eltérő rendszabályok tartalmát és idejét tekintve.

A jelen útmutató célja, hogy az eltérő rendeltetésű és feladatrendszerű, az ONER-ben részt vevő központi, ágazati, területi és helyi szervek megismerjék azokat a főbb elveket és követelményeket, amelyek ismerete szükséges a készenléttel kapcsolatos szakmai feladatok tervezéséhez, az azokra történő felkészüléshez.

2. AZ ÚTMUTATÓ ÉRVÉNYESSEGE

A jelen útmutató az OBEIT 4.1. „Az ONER működési állapotainak meghatározása” című fejezetéhez kapcsolódik.

Az útmutató érvényessége nem terjed ki a nukleáris létesítményekre, a radioaktív anyagokat alkalmazó létesítményekre és a radioaktív forrásokkal végzett tevékenységekre.

3. VONATKOZÓ JOGSZABÁLYOK ÉS AJÁNLÁSOK

Az ágazatok, területi és helyi szervek a saját és az alárendeltségükbe tartozó ONER-szervek készenléti rendszerét vezetői döntés szerint, a jelen útmutató figyelembevételével, a hatályos jogszabályok, belső rendelkezések és az Országos Nukleárisbaleset-elhárítási Intézkedési Tervben (a továbbiakban: OBEIT) előírásaival összhangban alakítják ki. Az ONER-szervek készenléti rendszerének részletes tartalmát és előírásait az ágazati, területi és helyi baleset-elhárítási intézkedési tervek, vagy más rendelkezések tartalmazzák.

Az útmutató nem kötelező érvényű előírásokat, hanem ajánlásokat fogalmaz meg, amelyek segítik az ONER-szerveket a készenléti rendszerük kidolgozásában és fenntartásában. A készenléti fokozatokhoz rendelhető feladatok felsorolása elősegíti az ONER-szervezet konkrét készenléti rendszerének kialakítását. A kidolgozott rendszabályok nem minden ONER-szervre alkalmazhatók egyenlő mértékben. Cél szerű, ha az ONER-szerv nem egyszerűen átveszi az útmutatóban megjelenő készenléti fokozatokhoz kapcsolódó rendszabályokat, hanem a szervezet sajátosságainak megfelelően tovább pontosítja, konkretizálja azokat.

Az OBEIT 1.1. útmutatóban megadott jogszabályok teljes mértékben lefedik az útmutató alkalmazása során figyelembe veendő szabályozási környezetet.

4. MEGHATÁROZÁSOK, RÖVIDÍTÉSEK

Ez az útmutató az OBEIT 1. mellékletében meghatározott kifejezéseket és rövidítéseket alkalmazza.

5. AZ ÚTMUTATÓ ÁLTALÁNOS SZEMPONTRENDSZERE

Az ONER normál működése során a részt vevő szervezetek a napi feladataikat a saját, normál időszaki működési rendjüknek megfelelően végzik. Az ONER készenléti, illetve veszélyhelyzeti működésének elrendelése esetén a rendszerben feladatot ellátó szervezeteknek a normál munkarendtől eltérő rendszabályok foganatosításával kell megteremtaniük és fenntartaniuk az elrendelt működési állapot szerinti munkavégzés feltételeit.

Az OBEIT-ben felsorolt kritikus feladatok elvégzéséhez szükséges képességek kialakítása, a konkrét rendszabályok bevezetése eltérhet az útmutatóban megfogalmazott ajánlásoktól, de a szakmai feladatok megkezdéséhez szükséges időkritériumok betartása az OBEIT céljainak eléréséhez feltétlenül szükséges.

Az ONER-ben sok, egymástól eltérő rendeltetésű és feladatrendszerű szervezet vesz részt. Mindezen szervezetek az OBEIT szerint, a vonatkozó jogszabályoknak megfelelően tervezik tevékenységeiket. Az OBEIT meghatározza az ONER-szervek legfontosabb feladatait és felelősségét, továbbá tartalmazza azon kritikus feladatok felsorolását, melyek végrehajtásától függ a nukleárisbaleset-elhárítás sikere. Az OBEIT rendelkezik az ONER-szervek riasztásának módjairól, míg a jelen útmutató arra vonatkozóan tartalmaz ajánlásokat, hogy az ONER-szervek hogyan ériék el a működőképességüket.

A készenléti rendszer felépítésére vonatkozó elemzések alapján megállapítható, hogy az ONER szervek számára nem lehetséges azonosan meghatározott időkövetelményeket támasztani a kritikus feladataik elvégzéséhez, működésbe lépésüket az egyes ONER szervek belső szabályozási rendszerére és működési sajátosságaira tekintettel, lehetőség szerint egységes elvek alapján, a lehető legegyszerűbben kell megtervezni.

Az útmutató felvázolja azon lehetséges mintákat, amelyek alapján az ONER szervek meghatározzák önmaguk számára, hogy lehetőségeik és képességeik figyelembevételével milyen rendszabályokat, mennyi idő alatt fogatosítanak a készenléti, illetve a veszélyhelyzeti működési állapot eléréséhez.

6. AZ ONER-SZERVEK KÉSZENLÉTI RENDSZERE

6.1. A készenléti rendszer kialakításának célja

Bármely szervezet csak bizonyos előkészítő feladatok teljesítésével lesz képes egy másik, a megelőzőtől minőségében eltérő működési állapotban működni. A magasabb készenléti állapot elérésének legcélszerűbb módja, ha a szervezet részére előzetesen, tervekben, utasításokban, intézkedésekben vagy egyéb módon előírjuk azokat a lépéseket, amelyek implementálását követően a kívánt állapot elérhető.

Megváltozott működési állapot elrendelése esetén a működőképesség mielőbbi elérésének elősegítése érdekében, a kialakult vagy várható helyzet függvényében célszerű készenléti fokozatok bevezetése. A készenléti fokozatok bevezetésével elérhető, hogy logikailag egymásra épülő rendszabályok módszeres alkalmazásával fokozatosan, előre meghatározott időnormák szerint alakuljon az ONER szervben meglévő képességek, erőforrások maximális kihasználása, és a szervezet elérje maximális teljesítőképességét.

A készenléti fokozatok bevezetése lehetővé teszi az ONER készenléti, vagy veszélyhelyzeti működése során alkalmazandó munkarend kialakításához szükséges személyi és tárgyi feltételek fokozatos teljesítését, rövidített idejű reagáló képesség kialakítását és fenntartását, ezáltal csökkentve a beavatkozók feladat-végrehajtásának megkezdéséhez szükséges időt.

Egy adott készenléti fokozat információt szolgáltat arról, hogy az ONER szerv a készenléti, illetve veszélyhelyzeti működéshez szükséges feltételek kialakításában hol tart. Az ONER szervnél elrendelt készenléti fokozat ismeretében az ONER szervet irányító baleset-elhárítási szervezet (a továbbiakban: BESZ) képessé válik a Katasztrófavédelmi Koordinációs Tárcaközi Bizottság Nemzeti Veszélyhelyzet Kezelési Központ (a továbbiakban: KKB NVK) és a Nukleáris Védekezési Munkabizottság (a továbbiakban: KKB NVM) tájékoztatására arról, hogyan áll az ONER szerv a feladatvégzésre történő felkészülésben, illetve milyen feladatok elvégzésére képes a készenléti adott fázisában.

6.2. A készenléti rendszerrel szemben támasztott követelmények

Az ONER szerv készenléti rendszerével szemben támasztott alapvető követelmény, hogy olyan rendszabályokat tartalmazzon, amelyek fogatosítása révén az ONER szerv képes megfelelő idő alatt felkészülni az OBEIT-ben meghatározott feladatai teljesítésére. A készenléti rendszer az ONER szervben

legyen a lehető legegyszerűbben megszervezve, oly módon, hogy a bevezetésre kerülő rendszabályok ne tartalmazzanak egymásnak logikailag, térben vagy időben ellentmondó feladatokat. Amennyiben a szervezet jellege megengedi, célszerű az egyéb típusú katasztrófák elhárításában való részvétel esetén ugyanazon készenléti rendszert használni. Elfogadható változat, ha az ONER szerv készenléti rendszere kizárólag a nukleárisbaleset-elhárítás szempontjai szerint kerül megszervezésre.

A készenléti fokozatok száma attól függ, hogy az adott ONER szerve jellemzően milyen felkészülési feladatok várnak, milyen tevékenységet végez normál időszakban, mennyi időre van szüksége a teljes veszélyhelyzeti működésre való áttéréshez. A fegyveres és más szervezetek tapasztalatai alapján, figyelemmel az előző OBEIT alapján több szervezetenél is alkalmazott három fokozatra, célszerű a készenléti fokozatok kidolgozása során a hármas tagozódás megtartása. Három fokozat esetén lehetőség nyílik a veszélyhelyzeti működési állapot eléréséhez szükséges valamennyi rendszabály ésszerű csoportosítására és készenléti fokozatokhoz történő rendelésére.

A készenléti fokozatok megnevezése az adott szervezeten belül szabadon megválasztható, de ágazaton, területi és helyi szerveken belül egységesen kezelendő. A hazai gyakorlat alapján célszerű a magasabb készenléti fokozatokat római számmal jelölni, ahol a római hármassal jelöljük a legmagasabb készenléti szintet. Egyes nemzetközi szervezetek vagy külföldi országok gyakorlatához hasonlóan a készenléti fokozatok más megnevezésekkel is illethetők, vagy színekhez rendelhetők (például normál állapot, emelt szintű készenlét, fokozott készenlét, teljes készenlét, illetve zöld, sárga, narancs és piros fokozatok). A továbbiakban az útmutató a római számmal jelölt rendszert alkalmazza.

A készenléti rendszert úgy épüljön fel, hogy biztosítsa az OBEIT 4. fejezetében leírt működési állapotok elérését. Az időkövetelmények kidolgozásához célszerű a jelen útmutatóban bemutatott vázlatok valamelyikét alkalmazni, vagy azokat az adott ONER szerv képességeinek megfelelően adaptálni.

A készenlét elérésére vonatkozó követelmények meghatározása az adott ONER szerve jellemző objektív mutatók, paraméterek szerint történik. A szervezet saját BEIT-je rögzíti a helyzet tisztázása, felmérése, illetve az OBEIT-ben szereplő kritikus feladatra történő felkészülés érdekében életbe léptetni szükséges konkrét rendszabályokat. A legfontosabb nukleárisbaleset-elhárítási feladatok megkezdésére vonatkozó időnormákat az EPR Method 2003 kiadvány 10. függeléke alapján összeállított 1. melléklet tartalmazza. Az ONER-szervek készenléti rendszere kialakításának elősegítése, a konkrét készenléti rendszabályokhoz tartozó időkövetelmények megállapítása érdekében lehetőség szerint az EPR Method 2003 kiadvány által meghatározott időkövetelményekből kell kiválasztani a megfelelő feladatcsoportot.

Az OBEIT a kritikus feladatok felsorolásával meghatározza azokat a teendőket, amelyeket elsőként kell elvégezni a nukleáris veszélyhelyzet elhárítása, illetve nukleáris esemény felmérése és felszámolása érdekében. A készenlétének elrendelésére vonatkozó konkrét időnormák és a veszélyhelyzeti működési állapot eléréséhez szükséges tartalmi követelmények meghatározásakor fel kell mérni és figyelembe kell venni az ONER-szervhez rendelt kritikus feladatokat. Az ONER központi, ágazati, területi és helyi irányító szervezetei a kialakult helyzet függvényében, az OBEIT-ben meghatározott kritikus feladatok figyelembevételével utasítják a végrehajtókat a szükséges készenléti rendszabályok fogantatására.

Az ONER szervnek a meghatározott határidőn belül készen kell állnia a nukleárisbaleset-elhárítási szakmai feladatok elkezdéséhez. Mindez azt is jelenti, hogy a végrehajtókat irányító BESZ működőképességét legkésőbb a végrehajtó szerv készenlétével egy időben éri el, de célszerű, ha a BESZ hamarabb kezdi meg a működését, vagy éri el a készenlétét, mint az alárendeltségébe tartozó végrehajtó szervezet.

6.3. A készenlét elvei

Készenléti fokozat elrendelésével az ONER szerv a normál időszaki működésből áttér a készenléti vagy a veszélyhelyzeti működésre. A készenléti rendszabályok bevezetésének fő célja az ONER szervek készenléti vagy veszélyhelyzeti munkarendje eléréséhez, a beavatkozó erők feladat-végrehajtásának megkezdéséhez szükséges főbb feladatok és konkrét határidők kijelölése.

Az ONER szerv magasabb készenlétbe helyezése kizárólag a nukleáris veszélyhelyzet előtti, illetve annak korai időszakában értelmezhető. A nukleárisbaleset-elhárítás további fázisaiban a kormányzati, az ágazati, területi és helyi baleset-elhárítást irányító szervezetek határozzák meg a feladatok teljesítésének további rendjét, a kialakult helyzet, illetve a rendelkezésre álló anyagi és humán erőforrások figyelembevételével. Ebben az esetben, tekintettel a rendelkezésre álló időre és arra, hogy e feladatok előre nem tervezhetők, az igénybevételre tervezett szervezet felkészítése a normál döntéshozatali rend szerint történik.

A készenléti rendszabályok bevezetése lehetővé teszi a készenléti, illetve a veszélyhelyzeti működés során alkalmazandó munkarend kialakításához szükséges személyi és tárgyi feltételek időbeni teljesítését, az egyes szervezetek kész tervek, műveleti sorrendek alapján történő alkalmazási képességének kialakítását és fenntartását, így az ONER szerv számára lehetővé válik, hogy folyamatosan végezze az OBEIT-ben szereplő, illetve a baleset-elhárítás során felmerülő, a szervezet képességeinek felhasználását igénylő feladatait.

Az ONER különböző működési állapotaira jellemző feladatok általános felsorolása az OBEIT 2.16. táblázatában található. A KKB, az ágazatok, a területi és helyi szervek döntéseit az ONER különböző működési állapotokban az OBEIT 3. fejezete tartalmazza. A normál rendtől eltérő működési állapot meghatározása az OBEIT 4. fejezetében taglalt kritériumok alapján történik. Veszélyhelyzeti működés elrendelése esetén az ONER szerv érintettségének megállapítása, illetve ennek következtében az elrendelendő készenléti fokozat függ a nukleáris veszélyhelyzetet okozó létesítmény veszélyhelyzeti tervezési kategóriába sorolásától, a veszélyhelyzeti osztálytól és a veszélyhelyzeti tervezési zónáktól, illetve a veszélyhelyzet előidéző esemény során számítandó „D érték”-től. A továbbiakban az útmutató a nukleáris veszélyhelyzet kialakulása előtti, illetve a korai fázisban, az ONER veszélyhelyzeti működésre történő áttérése érdekében bevezetendő készenléti rendszabályokkal foglalkozik.

Az ONER szerv magasabb készenlétének elrendelése a szervezet vezetőjének a hatásköre. Az ágazati, területi vagy helyi szervezet vezetője az alárendeltségébe tartozó ONER szerv magasabb készenlétbe helyezésről a Kormány döntése, a riasztást adó szervezet javaslata, a KKB NVK-tól beérkezett felkérés alapján, illetve a kialakult helyzet függvényében, a hatályos jogszabálynak megfelelően dönt. A készenléti fokozatok további módosítására vagy megszüntetésére a pontosított terjedésszámítások, illetve a mérési eredmények alapján a készenlét emelését elrendelő vezető jogosult.

6.4. A normál időszaki és készenléti működés készenléti aspektusai

Annak ellenére, hogy az ONER normál működési állapota nem kapcsolható közvetlenül a készenléti fokozatokhoz, az útmutató tárgyalja az ONER szervek egyes jellemző feladatait ezen időszakokra vonatkozóan is. A normál időszakban végzett tevékenységek kiindulópontként szolgálnak a magasabb készenléti fokozatokhoz tartozó rendszabályok megkezdéséhez. Az a szervezet, amely normálállapotban is az ONER folyamatos működését biztosító tevékenységet végez, nyilvánvalóan más alapokról kezdi a készenlét emelésének lépéseit, mint az, amelyik csak a riasztást követően fog megalakulni.

Az ONER normál állapotában az ONER szervek zöménél nincs készenlét elrendelve, azok a felkészülés-megelőzés időszakának megfelelő, alaprendeltetésük szerinti tevékenységüket végzik. Abban az esetben, ha normál időszakban is aktív tevékenységet végez az ONER szerv, vagy annak valamely alárendelt szervezete, az bármely magasabb készenlét esetén folytatja e tevékenységét, illetve a rendelkezésre álló erőforrásai figyelembevételével részt vesz az OBEIT-ben leírt kritikus feladatok ellátásában.

A készenléti működés – az ONER egészet tekintve – jellemzően nem jár a munkarendet érintő jelentős változással. Ez nem jelenti azt, hogy egy konkrét ONER szerv nem kaphat feladatot az ONER készenléti működésének elrendelése során. Ebben az esetben, amennyiben a feladat elvégzéséhez feltétlenül szükséges, vagy várhatóan szükségessé válik a normál munkarendtől eltérő munkavégzés, vezetői döntés alapján rendelik el a kiválasztott ONER szerv részére a készenlét emelését.

6.5. A készenléti fokozatok tartalma a veszélyhelyzeti működés során

Az ONER szerv érintettségének megállapítása, illetve részére bármely készenléti fokozat elrendelése a felettes szerv eljárásrendjében, vagy saját szervezeti és működési szabályzatában rögzített módon, vezetői döntés alapján történik. Az ONER szervek vonatkozásában az alábbi készenléti fokozatok alkalmazása célszerű.

6.5.1. Az I. fokozatú készenlét

Akkor célszerű elrendelni, amikor várható vagy már bekövetkezett a nukleáris veszélyhelyzet, és a következmények felmérésére, felszámolására az ONER szerv igénybevétele szükséges, vagy belátható időn belül (néhány órától néhány napig) szükségessé válik. Általános cél a vezető szervek összehívása, a legfontosabb végrehajtók behívása (felderítő- és mérőszervezetek aktivizálása), a hosszabb készenléti szervezetek megalakítása, a riasztott vagy megalakított szervezetek reagáló képességének növelése, magasabb készenléti fokozatba helyezése feltételeinek a megteremtése és fenntartása. Az ONER szerv ebben az állapotban huzamosabb ideig, napokig, de legfeljebb várhatóan egy hétig tartható. Az I. fokú készenlét fenntartása ennél hosszabb időtartamra nem indokolt, mert a nukleáris esemény következményeit felmérik, és az ONER szerv érintettségét ez idő alatt megállapítják. Végrehajtandó feladatok:

- az ONER szerv BESZ (vagy operatív csoport) állományának összehívása, munkakészenlétének elérése, ügyeleti szolgálatok bevezetése, az alárendeltek tevékenységének irányítása,
- a KKB NVK-ba, KKB NVM-be vagy más ONER szervhez kiküldendő összekötők állományának pontosítása, a váltások megszervezése, szükség szerint az összekötők kiküldése,
- az ügyeletek áttérése teljes, bent lévő állománnyal való működésre,
- a feladat-végrehajtásra kijelölt erők riasztása, kiértékelése, készenléti szolgálatának megszervezése, vezetői döntés alapján a legszükségesebb állomány berendelése,
- a berendelt végrehajtó és támogató állomány ideiglenes szolgálatának megszervezése, kihirdetése (tekintettel arra, hogy az I. készenléti fokozat huzamosabb ideig fenntartható, konkrét szakmai feladat hiányában a kijelölt állomány részére az ideiglenesen 24 órás, munkaidőn kívül lakáson eltöltött készenléti szolgálat szervezhető oly módon, hogy 3-4 órán belül munka-, illetve szolgálati helyére beérkezzen),
- az automata rendszerek mérési gyakoriságának növelése,
- a nukleáris veszélyhelyzet függvényében a felmérésben, következmények elhárításában részt vevő alárendelt szervezetek kijelölése,
- a várható feladat tanulmányozása, BEIT, egyéb alkalmazási tervek, munkajegyek, utalványok, egyéb okmányok pontosítása, ellenőrzése,
- a kijelölt beavatkozó állomány személyi feltételeinek, technikai eszközeinek és anyagi készleteinek pontosítása, szükség vagy igény szerint kiadása a kijelölt erők részére (vonuló állomány esetében a kiadandó anyagi technikai eszközöket raktárakban málházásra előkészítve tárolják),
- a kommunikációs csatornák ellenőrzése (EDR, mobil- és vezetékes telefon-összeköttetések, KTIR, MARATON stb.),
- a kiértékelés feltételeinek folyamatos biztosítása,
- amennyiben a várható feladathoz szükséges, a közúti, vasúti vagy légi szállítás megszervezése,
- a készenlét elérésének jelentése az elrendelő vezető részére.

6.5.2. A II. fokozatú készenlét

Elrendelése akkor indokolt, amikor várható vagy már bekövetkezett a nukleáris veszélyhelyzet, és a következmények felmérésére, felszámolására az ONER szerv igénybevétele szükséges, vagy rövid időn belül (néhány óra) szükségessé válik. Általános cél a riasztott vagy megalakított szervezetek reagáló képességének növelése, magasabb készenléti fokozatba helyezése feltételeinek a megteremtése és fenntartása. Az ONER szerv II. fokú készenlétének fenntartása lehetőség szerint legfeljebb egy nap legyen. Ennyi idő alatt pontosítják a nukleáris esemény további kimenetét, és az ONER szerv érintettségét

megállapítják. A továbbiakban szükség esetén el kell rendelni a III. fokú készenlétet, vagy mérsékelni kell a készenlétet az I. fokozatra. Végrehajtandó feladatok:

- ha korábban nem rendelték el, akkor az I. készenléti fokozat feladatainak végrehajtása, illetve a végrehajtás ellenőrzése,
- amennyiben a készenléti szolgálatba vezényelt állomány lakáson tölti a szolgálatot, a készenléti szolgálatot teljesítők berendelése munka-, illetve szolgálati helyükre, igény és lehetőség szerint áttérés 24 órás munkarendre,
- az állomány tájékoztatása a kialakult helyzetről, eligazítása a várható feladat jellegének megfelelően, szükség esetén feladatorientált felkészítés, balesetvédelmi oktatás végrehajtása,
- az automata rendszerek kalibrálásainak végrehajtása, a szükséges javítások és technikai kiszolgálatok soron kívüli végrehajtása,
- a mérőhálózatok és laboratóriumok tartalék műszereinek és készleteinek ellenőrzése, felkészülés váltásos munkarend bevezetésére,
- áttérés a mintavételezés, mérések és adattovábbítás nukleáris veszélyhelyzet követelményei szerinti végzésére,
- külön tárolt anyagok, eszközök átvétele, ellenőrzése és előkészítése, az elvonulás feltételeinek megszervezése,
- az adatok gyűjtése, a kialakult helyzet értékelése, prognózisok készítése, a várható feladat tanulmányozása, előzetes számvetések végzése,
- a mérőhálózatoknál és laboratóriumoknál a mintavételek, mérések mennyiségének, az adattovábbítás gyakoriságának igény szerint növelése,
- a feladat végrehajtására kijelölt (speciális) készenléti erőknél a meghatározott normaidőn belüli menetkésztség elérése,
- a készenlét elérésének jelentése az elrendelő vezető részére.

6.5.3. A III. fokozatú készenlét

Elrendelése akkor indokolt, amikor várható vagy már bekövetkezett a nukleáris veszélyhelyzet, és a következmények felmérése, felszámolása érdekében az ONER szerv igénybevételére haladéktalanul szükség van. Célja az ONER szerv feladatmegkezdéshez a képességek leggyorsabb elérése és fenntartása a szükséges ideig. Végrehajtandó feladatok:

- ha korábban nem rendelték el, az I. és II. készenléti fokozat feladatainak végrehajtása, illetve a végrehajtás ellenőrzése,
- a feladatra való azonnali elvonulás feltételeinek megteremtése, ennek érdekében a besorolás végrehajtása ellenőrzése (megindulás a feladat helyszínére),
- a végrehajtandó feladat tanulmányozása,
- a személyi állomány eligazítása a végrehajtandó szakfeladatokról,
- a készenlét elérésének jelentése az elrendelő vezető részére.

A készenléti fokozatok emelése lehetséges az ONER egészére vagy részeire vonatkozóan. Az ágazaton belül, a területi és helyi szerveknél szintén történhet az ONER szerv egészére vagy annak részeire vonatkozóan, az összes bevont vagy alárendelt szervezet részére egy időben, illetve eltérő időpontokban, egymás utáni sorrendben, illetve egyes fokozatok kihagyásával. Abban az esetben, ha az adott készenléti fokozat elrendelését nem előzte meg alacsonyabb készenlét bevezetése, végre kell hajtani az előző készenléti fokozathoz vagy fokozatokhoz tartozó rendszabályokat is. A készenléti fokozatok bevezetéséhez szükséges rendszabályok általános tartalmát a 2. melléklet tartalmazza.

6.6. A készenlét emelésére vonatkozó belső szabályok

Több ONER szerv, elsősorban a rendvédelmi szervek, illetve a Magyar Honvédség rendelkezik saját, a készenlét emelésére (fokozására) szolgáló rendszerrel. E rendszerek az adott szervezet elöljárói, minisztériumai által kiadott jogszabályban vagy az állami irányítás egyéb jogi eszközeiben (utasításokban, in-

tézkedésekben), illetve a katasztrófavédelmi tervekben, ágazati BEIT-ekben jelennek meg. A készenlét fokozására szolgáló belső szabályzók a továbbiakban is hatályban maradnak, de az ONER szervekre vonatkozó előírások lehetőség szerint ne tartalmazzanak enyhébb követelményeket az adott szervezet számára, mint amit az ONER kritikus feladatai megkezdéséhez szükséges időkövetelmények meghatároznak.

Fontos követelmény, hogy a KKB NVK vezetője, mint az első, központilag intézkedni köteles szolgálati személy folyamatosan tájékozódjék, hogy milyen lehetőségei vannak az egyes ONER szervek igénybevételére a számukra elrendelt készenléti rendszabályok teljesítése függvényében.

6.7. Az ONER-szervek besorolása

Hatékonyan működő készenléti rendszer kialakításának egyik feltétele, hogy az ONER szerv képességei és lehetőségei reálisan legyenek felmérve. A felmérés során figyelembe kell venni a szervezet ONER-ben meglévő rendeltetését és feladatait, technikai eszközrendszerét, anyagi készleteit és a rendelkezésre álló humánerőforrásokat. A felmérés eredménye alapján célszerű megállapítani, hogy az adott szervezet a jelen útmutatóban felsorolt készenléti besorolás alapján hol helyezkedik el. Nem zárható ki az ágazaton, területi szerveken belül is eltérő besorolású szervezetek megléte. Ebben az esetben a készenléti rendszer arra a szervezetre is alkalmazandó, amelynek a készenléti besorolása eltérő, azzal a különbséggel, hogy a részére (több szervezet esetén részükre) meghatározott időnormák mások lesznek.

A készenléti besorolás elvégzése azért fontos, mert nem lehetséges tartalmukban ugyanolyan rendszabályok elvégzését elvárni minden ONER szerveztől. Vannak olyan szervezetek, amelyek normál időszakban is működnek, így azok tevékenységének kibővítése, munkájuk folyamatossá tétele kisebb erőfeszítésekkel, kevesebb kiegészítő rendszabály bevezetésével is megoldható. Más szervezetek, amelyek normál időszakban nem is léteznek, és megalakításuk csak hosszabb idő lehetséges, egészen más jellegű rendszabályokat foganatosítanak a veszélyhelyzeti működésük eléréséhez. Az ONER szerv készenléti besorolását az az időtartam jellemzi, amely a veszélyhelyzeti működés megkezdéséhez szükséges maximális teljesítőképességének eléréséhez szükséges. Készenléti képességük szerint – a vonatkozó jogszabályokban és az állami irányítás egyéb jogi eszközeiben rögzített előírásoknak megfelelően – az ONER szerveket négy csoportba oszthatjuk: ügyeletek, azonnali beavatkozó szervezetek, automata hálózatok, illetve gyors („A”), rövid („B”) és hosszú („C”) készenlétű szervezetek.

Az ügyeletek, azonnali beavatkozó szervezetek, automata hálózatok folyamatosan, normál állapotban is rendelkezésre állnak, és 24 órás munkarendben, illetve üzemmódban működnek. Gyors („A”) készenlétűek azok a tipikusan 3-12 órás (3, 4, 6 vagy 12 óra) készenlétű szervezetek, amelyek folyamatosan szervezett készenléti szolgálatuk révén képesek az adott feladat meghatározott időn belüli megkezdésére. Idetartoznak az ágazatok baleset-elhárítási szervezetei, ágazati információs központjai és egyéb vezető szervek. Rövid („B”) készenlétűek azok a tipikusan 24 - 36 órás készenlétű szervezetek, amelyek személyzete (állománya) kijelölésre került, készenléti szolgálatot lát el, vagy értesítésük folyamatosan biztosított. Hosszú („C”) készenlétűek azok a tipikusan 48 órás készenlétű szervezetek, amelyek személyzetét (állományát) előzetesen kijelölik, haladéktalan értesítésük munkaidőben biztosított, azon túl telefonon elérhetők.

Az ONER-szerv részére elrendelt magasabb készenléti fokozat konkrét tartalma függ a szervezet besorolásától, rendeltetésétől és feladataitól. Az ONER szervnél legalább az útmutatóban kidolgozott, a szervezet besorolásával összhangban lévő rendszabályok alkalmazása javasolt.

1. MELLÉKLET: A FELADATOK MEGKEZDÉSÉHEZ SZÜKSÉGES IDŐKÖVETELMÉNYEK

Feladat/elem	I. kategóriás létesítmény			II. kategóriás létesítmény			III. kategóriás létesítmény		
	Létesítmény	Helyi	Nemzeti	Létesítmény	Helyi	Nemzeti	Létesítmény	Helyi	Nemzeti
A veszélyhelyzet kezelés műveletei									
Műveleti Támogató Központ funkcionál	<30 perc								
Létesítmény Vezetési Pont aktivált	<1 óra	<1 óra		<1 óra	<1 óra			<2 óra	
Létesítmény Vezetési Pont működik, minden egysége jelen van	<2 óra	<2 óra		<2 óra	<2 óra			<3 óra	
Azonosítás, értesítés, működésbe helyezés									
Veszélyhelyzet besorolása	<15 perc			<15 perc			<15 perc		
A MÓZ-ban és a SÓZ-ban levő helyi szervek értesítése a besorolást követően	<30 perc			<30 perc			<1 óra		
A veszélyhelyzeti szervezetek teljes aktivizálása	<2 óra	<6 óra	<12 óra	<2 óra	<6 óra		<2 óra		
A NAÜ potenciálisan veszélyeztetett államainak értesítése			<2 óra			<2 óra			
Enyhítő beavatkozások végzése									
Enyhítő beavatkozások kezdeményezése	<15 perc			<15 perc			<15 perc		
Technikai segítségnyújtás a helyi beavatkozók részére	<1 óra								
Helyi sérülés-ellenőrző csoportok bevetése	<30 perc			<1 óra			<1 óra		
Létesítményen kívüli szolgáltató támogatás megszerzése	<30 perc			<30 perc			<30 perc		
Sürgős óvintézkedések elrendelése									
Javaslattétel a veszélyhelyzeti besoroláson alapuló sürgős lakossági óvintézkedések megtételére	<30 perc			<30 perc					
Döntéshozatal a sürgős óvintézkedések megtételére	<30 perc	<30 perc		<30 perc	<30 perc				
A létesítmény védelmi intézkedéseinek teljesítése	<1 óra			<1 óra			<1 óra		

AZ ONER SZERVEK KÉSZENLÉTTTEL KAPCSOLATOS TERVEZŐ MUNKÁJA

Feladat/elem	I. kategóriás létesítmény			II. kategóriás létesítmény			III. kategóriás létesítmény		
	Létesítmény	Helyi	Nemzeti	Létesítmény	Helyi	Nemzeti	Létesítmény	Helyi	Nemzeti
A lakosság folyamatos tájékoztatása és utasításokkal való ellátása									
A lakosság első tájékoztatása a MÓZ-ban és a SÓZ-ban fogantatosítandó sürgős óvintézkedésekről		<1 óra			<2 óra				
A Lakossági Tájékoztató Központ aktiválása, a média folyamatos tájékoztatásának koordinálása		<4 óra			<4 óra			<6 óra	
A korai fázis értékelése									
Környezeti monitoring végzése a létesítmény közelében	<1 óra			<1 óra			<2 óra		
Környezeti monitoring végzése a MÓZ-ban, a létesítmény közelében		<12 óra	<12 óra		<12 óra	<12 óra			
Radiológiai Monitoring és Helyzetértékelő Központ működik		<24 óra				<24 óra			

2. MELLÉKLET: A KÉSZENLÉTI FOKOZAT EMELÉSÉVEL JÁRÓ RENDSZABÁLYOK TARTALMA

Szervezetek	Normál állapot	Készenléti fokozatok		
		I. fokozat	II. fokozat	III. fokozat
Ügyeletek, azonnali beavatkozó szervezetek, automata hálózatok	<ul style="list-style-type: none"> - az ügyeletek 24 órás munkarendben működnek - a beavatkozó erők munkahelyi vagy otthoni készenlétben vannak - az automata rendszerek az alapbeállítások szerint üzemelnek 	<ul style="list-style-type: none"> - az ügyeletek teljes állománnyal működnek - a beavatkozó erők felkészülnek feladatok végrehajtására - az automata rendszerek megnövelt mérési gyakorisággal üzemelnek 	<ul style="list-style-type: none"> - az ügyeletek teljes állománya működik - a beavatkozó erők felkészülnek feladatok végrehajtására - az automata rendszerek megnövelt mérési gyakorisággal üzemelnek 	<ul style="list-style-type: none"> - beavatkozó erők megindulása a feladat helyszínére, vagy készenlét a feladat megkezdéséhez - az automata rendszerek megnövelt mérési gyakorisággal üzemelnek
Központi, ágazati, országos, területi és helyi vezető szervek	<ul style="list-style-type: none"> - a készenléti szolgálat folyamatosan meg van szervezve, a riasztás, kiértésítés biztosított - a készenléti szolgálatot nem adó szervezetek személyi állománya ki van jelölve, értesítésük folyamatosan biztosított 	<ul style="list-style-type: none"> - a kiértésített vezetők beérkezése - operatív csoport megalakítása, munkakészenlét elérése - a BEIT pontosítása 	<ul style="list-style-type: none"> - készenlét a feladat megkezdéséhez - igény szerint áttérés 24 órás munkarendre - a kialakult helyzet értékelése 	<ul style="list-style-type: none"> - a feladat tanulmányozása - számvetések végzése - a beavatkozók irányítása
ONER végrehajtó szervei	<ul style="list-style-type: none"> - a készenléti szolgálatot nem adó szervezetek személyi állománya ki van jelölve, értesítésük folyamatosan biztosított 	<ul style="list-style-type: none"> - a szervezetbe beosztott személyek riasztása, értesítése és tájékoztatása a kialakult helyzetről - legszükségesebb állomány beérkezése, munkafeltételek megteremtése, a technikai eszközök előkészítése és ellenőrzése - szükség szerint operatív csoport megalakítása - helyzetértékelés, várható feladat tanulmányozása 	<ul style="list-style-type: none"> - beérkezés a munkahelyre - a végrehajtandó feladat tanulmányozása - a szervezetbe beosztott személyek felkészítése a konkrét feladatra - számvetések végzése 	<ul style="list-style-type: none"> - indulási/munkakészenlét elérése - megindulás a feladatvégzés helyszínére, vagy a feladat megkezdése

AZ OBEIT-HEZ KAPCSOLÓDÓ, EDDIG MEGJELENT MŰSZAKI-TUDOMÁNYOS DOKUMENTUMOK

OBEIT 1.1. útmutató:	Az OBEIT jogszabályi alapjai
OBEIT 2.1. műszaki segédlet:	Hazai és külföldi nukleáris és radiológiai létesítmények baleseti helyzetei
OBEIT 3.1. útmutató:	Az ONER kritikus feladatai
OBEIT 3.2. útmutató:	Az ONER kritikus feladatainak értékelése
OBEIT 3.3. útmutató:	Szervezett segítségnyújtás a védekezésben
OBEIT 3.4. útmutató:	Az Országos Sugárfigyelő, Jelző és Ellenőrző Rendszer felépítése és működése
OBEIT 3.5. útmutató:	Baleseti monitorozási stratégia
OBEIT 4.2. útmutató:	Az ONER szervek közötti kommunikáció
OBEIT 5.1. útmutató:	Szervezeti Nukleárisbaleset-elhárítási Intézkedési Tervek kidolgozása és folyamatos karbantartása
OBEIT 5.2. útmutató:	Nukleárisbaleset-elhárítási gyakorlatok előkészítése, végrehajtása és értékelése
OBEIT 5.3. útmutató:	ONER riasztási gyakorlatok előkészítése, levezetése és értékelése
OBEIT 7.1. útmutató:	Sürgős óvintézkedések meghozatala, bevezetése és végrehajtása
OBEIT 7.2. útmutató:	Radiológiai veszélyhelyzetek helyi kezelése
OBEIT 10.1. útmutató:	Sugársérültek kezelésének és ellátásának megszervezése

